

OPINII

Marin MARIAN

Istoria muzicii în cheie antisemită

Istoriografia a fost, se vede că este, și (treabă inevitabilă, se pare) rămâne un act politic. Prin urmare, politică este și istoriografia muzicologică, deoarece și ea, ca alte istoriografii, cerne și discerne. Selectând, ea împinge fapte și contribuții în sus sau în jos, cenzurează și favorizează. Iată de ce trebile acestei muzicologii, ca ale oricărei alte istoriografii, nu se judecă sau adevăresc după criteriul adevărat sau, respectiv, „fals”, ci după acela al trendurilor influente sau al voracităților partizane, al adecvării/nonadecvării paradigmaticice, al oportunității/inoportunității intelectuale, al eficienței/deplorabilității umaniste. Și, sau mai ales, după conceptul general al **corectitudinii/incorectitudinii** politice.

După modelul perfect-desăvârșitei gafe a președintelui Iliescu, ce a comparat Holocaustul evreiesc cu persecuția anticomunistă și a așezat anii de pușcărie ai ilegaliștilor comuniști alături de exterminarea rasială – două lucruri elementar de nelalocul lor! – iată că „recidivează” și un reprezentant important al muzicii, massmediei și muzicologiei contemporane, venerabilul compozitor, critic, istoric muzical și jurnalist radio Doru Popovici. În revista „Muzica”, acesta a început un serial intitulat *Holocaustul muzicii românești* (primul episod, în proaspătul număr 4/2003).

În cele care urmează nu efectuez o polemică directă și personală cu autorul acestui prim episod sau serial de scrutinizare a muzicii și cancanurilor din lumea compozitorilor anilor '50, chiar dacă mă refer la articolul precizat și chiar dacă pomenesc mereu numele autorului. Contribuția sa este simptomatică sau exemplar-ilustrativă, iată de ce încerc doar o discuție de principiu (dacă așa ceva este posibil, dacă resentimentele sau împătimirile mai pot fi suspendate).

În primul rând, cred că nu „se face” să ne jucăm verbal, ideologic, teoretic și intelectual cu orice cuvinte, ca și cum ar fi vorba de cele mai comune sau banalizate substantive. „Holocaustul” (nu fac aici demonstrație elementară, de dicționar!) are o semnificație destul de precisă. El a fost conceput pentru a se referi la ceva foarte exact și rușinos, și este mai mult decât copilărește, nu doar neavenit, să-l extinzi la semnificarea oricărui fel de tragedii umane. În articolul d-lui Doru Popovici se repovestește istoria componisticii românești – e drept, o variantă de adăugat la sau de completat cam cu tot atâtea variante câți compozitori ai acelor vremuri supraviețuiesc. Și numește necazurile compozitorilor de atunci „holocaust”, de parcă respectivii suferitori ar fi dispărut ca-n cuptoarele hitleriste sau trenurile antonesciene. De parcă lucrările lor muzicale, unele criticate, înfierate, sabotate sau minimalizate pentru o vreme, ar fi dispărut pe veci, fără urmă. De parcă nu

persecuții unora din momentele sau etapele comunismului tânăr ar fi făcut averi, mai apoi (așa cum precizează chiar Doru Popovici), de pe urma achiziționării și cântării partiturilor lor. Prin urmare, copilăroasa, ieftin-vindicativa jelanie pe fundalul obsedantului deceniu nu demonstrează doar incapacitatea viscerală de a uita și ierta, nu doar uită supracompensarea pe care, în deceniile ulterioare, foarte mulți nedreptățiți și-au asigurat-o sau administrat-o singuri. Prin comparație și asociere, ea comite și indecența de a minimaliza suferința altora (în speță, crima rasială) doar pentru a agrandiza vremelnica supărăciune proprie.

Nu insist aici pentru a atrage atenția sau a demonstra că utilizarea termenului de holocaust altfel decât metaforic-poetic, ca termen pentru desemnarea altor crime în afara celor de exterminare rasială antievreiască, este logic, filologic și inclusiv juridic inacceptabilă. Dacă nici consilierii președintelui țării n-au putut clarifica la timp chestiunea aceasta, n-o va face acum un simplu muzicolog, pentru colegii de breaslă. Chestiunea-n discuție ține de cultura elementară a celor care trăiesc realmente în 2004 și doar cine insistă să trăiască psihospiritual precum în 1940 - 1960 se poate dispensa de actualizarea mentalității proprii.

Oricum, punând problema așa cum o pune Doru Popovici se face un deserviciu muzicologiei românești pe măsura deserviciului adus de către orice autoritate sau persoană publică, care, expunându-și incorectitudinea politică, handicapează imaginea, calitatea, succesul și vizibilitatea mentalului și socialului românesc. Sigur că orice completare sau variantă și alternativă sunt binevenite. Doar că rețușarea, corectarea sau completarea muzicologiei cu elemente ce țin de discriminarea etnică constituie un gest datat, condamnat, pernicios. Doru Popovici nu analizează atât fapte și atitudini (de altfel, majoritatea destul de perene, de observat chiar și-n anii '70-80-90, ba chiar și astăzi), ci reliefează accente tendențioase, îngroasă sau subțiază cu subiectivism pătimăș, radicalist, revanșard. El nu are umorul și detașarea împăciuitoare ale filelor de jurnal – alcătuit de istoriografie perfect subiectivă – semnate de Ion Dumitrescu și publicate nonstop de „Muzica” deja de ani buni. Evreitatea unor actori ai scenei muzicale, muzicologice și mai ales componistice apare la Doru Popovici cu o subliniere pe cât de neclară, pe atât de păstoasă și insidioasă, transpirând antisemitism fără nici o tăgadă.

Într-adevăr, sau la urma urmei, oare ce era efectiv evreiesc în infrafracționalitatea și autoritarismul terorist ale lui Matei Socor? Dar în cameleonismul lui Alfred Mendelsohn? Cu certitudine, dacă nu erau ei, în concretețea sau exactitatea lor psihofizică, ar fi putut fi alții – așa cum în toate domeniile au fost, sunt și mari șanse să tot fie. Alții, cu alte nume sau afilieri etno sau (ex)religioase, le-ar fi luat locul. Speța caracterială transcende etnia, neamul sau religia. Inși de alura celor numiți joacă aceleași roluri sub ochii noștri, iar cu o istorie neconvertibilă și reiterativă ca a noastră le vor juca și-n viitor. Iată de ce catalogarea și departajarea muzicienilor în neromâni și români, antiromâni și filoromâni, transfugi versus patrioți, putea fi la mijlocul secolului XX o manieră discursivă politică convenabilă, în ton cu barbarismul ridicat la rang de comportament și doctrină politică. Numai că existența Holocaustului și a altor masacre etnocidale au demonstrat că lumea trebuie să judece altfel, în vederea purgării cu orice preț a urii sociale. Iată de ce, a

continua, în secolul XXI (!), prestarea unui discurs similar sau sincron antisemitismului tradițional explică o lipsă de evoluție intelectuală și psihospirituală, o lipsă totală de consonanță cu o gândire istorică și intelectuală de factură contemporană. La fel ca în alte domenii, naționalismul muzicologic e tot o formă de imaturitate, egal personală și politică. În plus, astăzi el e poate mai aberant, handicapant, costisitor și ilicit ca oricând.

În mod normal, ca orice naționalism și ultranaționalism, românismul nu scuză antisemitismul. Iar astăzi – de altfel dintotdeauna, însă astăzi poate mai evident ca altădată – cine se dovedește antisemit se dovedește cât se poate de antiromân, de potrivnic intereselor de prosperare modernă și civilizată a românilor. Este păcat că unii muzicieni români, adesea avangardiști în arta lor, nu gândesc cu o similară adecvare, modernitate sau prospectivitate. E păcat că unii din ei preferă reactualizarea frustrărilor înaltpreînvechite, în ciuda compensațiilor pe care deceniile șase-nouă li le-au adus, ca să nu mai pomenesc de impietatea de a le clama cu histrionism și narcisism exacerbate, de a le asemăna cu exterminarea totală, definitivă, frustă.

Citind rememorarea istoriografică a d-lui Popovici intelectualul român nu pricepe că lichelismul și canalismul nu au simpatii sau gene etnice, ci dimpotrivă. Nimeni, citindu-i istoria, nu-și zice (de pildă): dacă o groază de români sunt lipsiți de orice caracter, nu înțeleg de ce așa-zișii neromâni ar trebui să fie exclusiv mari caractere. Din contră, acest gen de prezentare a lucrurilor ranforsează clișee antiștiințifice și stereotipii resentimentare. Subînțeleșurile – care fac tema consistentă a paginilor acestea – mai degrabă sugerează că trebuie să fii român, ca etnie (de religie să nu mai vorbim!), ba inclusiv obedient patriot, pentru a fi om sau artist de treabă sau de valoare. Sau că românii neaoși și antiemigranți fuseseră totdeauna solidari și cinstiți, niciodată sforari și parșivi, niciodată lipsiți de scrupule, oportuniști, lingăi, ariviști – ceea ce nu e cazul. Ori, cel puțin, ni se sugerează că istoria muzicii românești fu plină de ticăloși „alogeni” și că tocmai de la evrei i s-au tras greutățile holocaustice.

Să fii bine înțeles: eu nu spun ce ar fi trebuit să scrie Doru Popovici sau ce ar trebui să reiasă din paginile unui muzicolog sau istoriograf. Spun doar că, în cazul de față, ceea ce reiese este o părtinire, o discriminare și confuzie care servesc perfect sensibilitățile, „necesitățile”, ideologiile, delirurile, agresivitățile și discursurile xenofobe, antisemite, neolegionare. Spun doar că paginile sale nu inspiră cititorului, recte muzicologului contemporan, o abordare și gândire de tip 2004, occidentală sau europeană. Iată armonicele, timbrele și efectele (ca să evoc clișee ale muzicologiei de lemn) „disonante” în „concertul” mentalităților actuale.

Bizareria acestui antisemitism și protegionarism muzicologic e cu-atât mai deplasată și tristă cu cât, iată, inclusiv liderul României Mari a devenit, de curând, filosemit. Cu alte cuvinte, în loc să evolueze, în loc să se deschidă spre noi paradigme, în loc să asimileze bibliografiile și abordări sau atitudini occidentale, muzicologia românească poate adormi sau decădea în asemenea hal încât să rămână inclusiv în urma Tribunalului CVT și a noii României Mari.